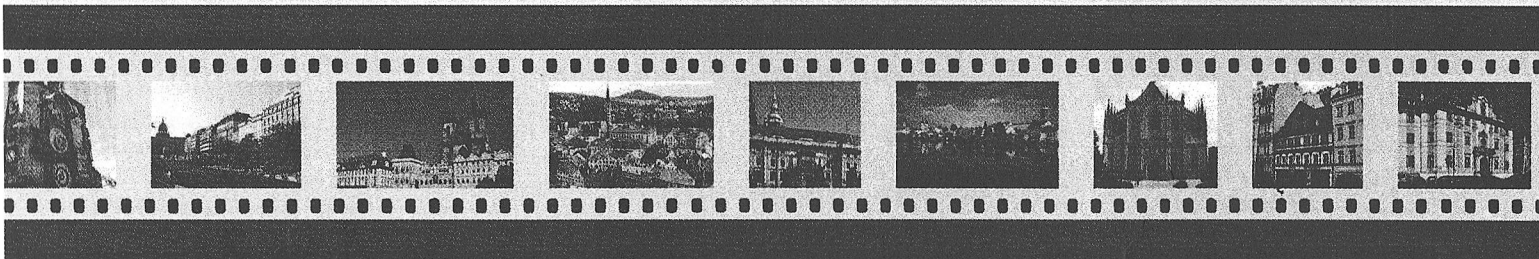

MATERIÁLY IV MEZINÁRODNÍ
VĚDECKO-PRAKTICKÁ KONFERENCE

MATERIÁLY

V MEZINÁRODNÍ VĚDECKO-PRAKTICKÁ KONFERENCE

«ZPRÁVY VĚDECKÉ
IDEJE – 2009»

27.10 - 05.11.2009

MATERIÁLY IV MEZINÁRODNÍ
VĚDECKO-PRAKTICKÁ KONFERENCE

Díl 2
Ekonomické
vědy

Praha
Publishing House
«Education and Science» s.r.o.

Доцент кафедри менеджменту та адміністрування ВТЕІ КНТЕУ

Ціхановська В.М., магістр Павлоградський Д.А.

Вінницький торговельно-економічний інститут

Київський національний торговельно-економічний університет

Управління ризиками інноваційної діяльності

Однією з характерних ознак розвитку вітчизняної та світової економіки останнього часу є зростання невизначеності умов господарювання через ускладнення зовнішнього середовища, загострення конкуренції, обмеженість ресурсів, падіння попиту тощо. Зростання невизначеності породжує зростання ризиків, з якими підприємства стикаються у своїй повсякденній діяльності, зокрема і в процесі реалізації інноваційних проектів.

Розроблення інноваційних продуктів підприємствами завжди характеризується ризиком, а відмова від інноваційної діяльності може призвести до втрати підприємством своїх ринкових позицій. З огляду на це, проблеми дослідження ризиків інноваційної діяльності підприємств набувають особливої актуальності.

Теоретичні та прикладні засади ризик-менеджменту висвітлено у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, серед яких варто виділити І. Березу, В. Бочарникова, В. Вітлінського, П. Грабового, В. Гриньова, К. Захарова, Л. Кобиляцького, М. Лімітовського, П. Перерву, С. Петрову, О. Пономаренка, О. Пушкаря, С. Релецького, Ф. Роджерса, Т. Сааті, О. Ястремського та ін. У працях цих авторів виконано детальні якісний та кількісний аналізи різноманітних ризиків, висвітлено основні підходи щодо управління ними, запропоновано шляхи мінімізації ризиків, розроблено різноманітні методи їх моделювання тощо. Натомість проблематиці управління ризиками інноваційної діяльності через специфіку новизни предмета дослідження не приділено наразі належної уваги вітчизняними науковцями, тому вона потребує подальших досліджень.

Під ризиком в інноваційній діяльності слід розуміти можливість (загрозу) втрати господарюючим суб'єктом частини своїх ресурсів, недоотримання доходів чи виникнення додаткових витрат у результаті здійснення виробничо-збутової і фінансової діяльності, яка спирається на нові технології, нові

продукти, нові способи їхньої реалізації і т. д.

Для ефективного управління інноваційним ризиком, необхідно мати певний план послідовних дій, які будуть визначати, що необхідно робити на певному етапі, які методи і заходи застосовувати.

Найбільш поширеними є такі етапи управління ризиками інноваційної діяльності підприємств:

- виявлення можливих інноваційних ризиків;
- визначення ймовірності виникнення кожного такого ризику;
- оцінка наслідків ризику;
- визначення способів реагування на виявлені та оцінені ризики.

Ідентифікація ризиків реалізації інноваційного проекту полягає в усвідомленні того, які події можуть мати негативний вплив на проект, тобто визначення потенційних джерел інноваційного ризику. Перелік таких негативних подій повинен бути вичерпним.

На першому етапі управління ризиками інноваційної діяльності важливо виділити види інноваційних ризиків залежно від наслідків, які вони можуть мати для підприємства-інноватора у процесі безпосередньої реалізації інноваційного проекту. Зокрема, істотний вплив на інноваційні проекти підприємства можуть чинити так звані ризики мікросередовища, до яких належать:

- організаційні ризики;
- маркетингові ризики;
- продуктові;
- фінансові ризики;
- ризики управління персоналом.

Середній за наслідками вплив на реалізацію інноваційних проектів можуть мати так звані ринкові ризики, до яких належать: складність прогнозування кон'юнктури у тій чи іншій сфері діяльності, зростання рівня конкуренції, існування різноманітних бар'єрів входження на ринок з інноваційними продуктами тощо.

Ризики макросередовища найменше впливають за наслідками на реалізацію інноваційних проектів. До них доцільно віднести складність прогнозування кон'юнктури на загальнодержавному та світовому рівнях, зміну валютних курсів, відсоткових ставок, принципів оподаткування, митних правил, а також політичні обставини, зміни смаків та вподобань споживачів, зниження їх рівня купівельної спроможності тощо.

Наступним кроком після виявлення усіх можливих ризиків реалізації інноваційного проекту є так звана квантифікація ризику, тобто кількісне вираження ймовірності виникнення кожного такого ризику та оцінка його впливу на реалізацію інноваційного проекту. Через те, що квантифікацію ризику

здійснюють досить часто в умовах обмеженого доступу до повної та об'єктивної інформації, а також через те, що на неї істотно впливає суб'єктивний чинник експертів, доцільно результати квантифікації ризику розуміти не як абсолютно істинні розрахунки можливих втрат, а лише як підставу для поділу інноваційних ризиків на істотні (тобто такі, на які варто звертати увагу та застосовувати відповідні засоби реагування) та неістотні (такі, які можна проігнорувати або не вживати щодо них жодних засобів реагування). На цьому етапі можна використовувати, насамперед, власний досвід щодо аналогічних подій у минулому у сфері реалізації подібних інноваційних проектів. Також можливим є застосування експертного методу, залучення зовнішніх консультантів, а також побудова різноманітних моделей, їх розробка та апробація у реальних чи віртуальних умовах. Досить поширеними у сфері кількісної оцінки ймовірності виникнення ризиків, а також оцінки наслідків їх впливу на результати реалізації інноваційних проектів є статистичні та математичні методи, а також різноманітні програмні продукти аналізу ринку (метод Monte Carlo, аналіз сценаріїв тощо).

Головним завданням квантифікації ризику є його кількісне представлення у так званій монетарній вартості, яка є функцією двох змінних: ймовірності виникнення ризику та його наслідків у вигляді втрат, які можуть виникнути, коли ризикова подія настане. Такі розрахунки стають вихідною базою для віднесення кожного інноваційного ризику до відповідного виду, а також для застосування різноманітних способів уникнення чи запобігання таким ризикам.

Важливим елементом процесу управління ризиком інноваційної діяльності є визначення способів реагування на виявлені та оцінені ризики. У теорії та практиці найбільш поширеними методами реагування на ризики є:

- уникнення інноваційних ризиків, найчастіше через усунення причини таких ризиків (наприклад, придбання прав власності на готові інноваційні розробки, залучення до реалізації інноваційного проекту кваліфікованого підрядника тощо);
- прийняття інноваційних ризиків, яке може бути як пасивним (коли свідомо приймаються ті ризики, який мають низький рівень негативного впливу на реалізацію інноваційного проекту), так і активним (коли розробляється план дій у випадку настання ризиків, що загрожують інноваційному проекту);
- оптимізація (зниження) ступеня інноваційних ризиків (наприклад, через створення відповідних резервів, страхування ризиків тощо).

Найважливішим елементом аналізу інноваційного ризику є усвідомлення усіма учасниками інноваційної діяльності того, що дійсно ризиковою поведінкою підприємства є не реалізація інноваційних проектів, а відмова від їх здійснення, що призведе у майбутній перспективі до погіршення конкурентоспроможності підприємства та втрати ринкових позицій.

Ризики, які притаманні інноваційному проекту та процес управління ними можна представити на прикладі організації інноваційного комунального підприємства «Вінницька спеціалізована монтажно-експлуатаційна дільниця з організації дорожнього руху» (скорочена назва - Вінницьке КП «СМЕД ОДР»).

В компетенцію новоствореного підприємства Вінницьке КП «СМЕД ОДР» входять - нові світлофори, розмітка доріг та дорожні знаки. Це підприємство опікуватиметься встановленням не лише нових транспортних та пішохідних світлофорів, а й оновленням дорожніх знаків, огорожень та дорожньої розмітки. Основна мета цього підприємства - забезпечення безпеки дорожнього руху, ефективне застосування технічних засобів і автоматизованих систем керування дорожнім рухом, отримання на цій основі прибутку.

У КП «СМЕД ОДР» буде створена спеціальна комісія по прийняттю в експлуатацію технічних засобів і автоматизованих систем управління дорожнім рухом після їх монтажу і капітального ремонту.

Етапи управління ризиками Вінницького КП «СМЕД ОДР»:

1. виявлення можливих ризиків: фінансові – недостатнє фінансування чи збитковість підприємства; організаційні – неефективність проекту в цілому, а також методів та способів його функціонування; персоналу – дефіцит професійних кадрів та неефективність управління; правові – зміни у законодавстві щодо діяльності комунальних підприємств тощо.

2. ймовірність виникнення ризику:

фінансовий ризик – істотний, оскільки залежить від багатьох факторів (ціни на обладнання, деталі, комплектуючі; джерела фінансування; витрати на оплату праці тощо) та значно впливає на діяльність підприємства; методи, які квантифікують ризик та які найбільш доцільно застосувати – аналогій (служба автомобільних доріг), експертних оцінок, оцінки доцільності витрат, аналітичний (термін окупності, рентабельність), дерево рішень та ймовірнісний підхід;

організаційний ризик – істотний; методи – експертних оцінок, аналогій, дерево рішень;

ризик персоналу – істотний; методи – експертних оцінок, аналіз чутливості;

правовий ризик – неістотний, оскільки законодавство та нормативно-правові акти з даної галузі є досить зваженими та стабільними; методи – експертних оцінок, аналогій.

3. оцінка наслідків ризику: визначаються втрати у матеріальному, тобто грошовому виразі, які можливі при настанні кожного з ризиків;

4. визначення способів реагування: уникнення ризику персоналу через пошук та залучення професійних кадрів (можливо іноземних); пасивне прийняття правового ризику, оскільки вплив є неістотним; уникнення організаційного ризику через попереднє опрацювання та апробацію

(моделювання) методів та способів функціонування комунального підприємства; оптимізація фінансового ризику через створення певних резервів, або його активне прийняття, тобто розробка програми дій на випадок настання ризику.

Теоретичні узагальнення та запропонована схема управління ризиками інноваційної діяльності, можуть бути корисними для вітчизняних підприємств у сфері вирішення проблем щодо формування ефективного, гнучкого та системно орієнтованого механізму виявлення, оцінювання та управління ризиками інноваційної діяльності.

Використані джерела

1. Гриньов В.Ф. Инновационный менеджмент: учебн. пособие. – 2-ое изд. – К.: МАУП, 2001. – 152 с.
2. Жежуха В.Й. Ризики інноваційної діяльності підприємств. – НУ «Львівська політехніка». – 177 с.
3. Кобиляцький Л.С. Управління проектами: навч. посібник. – К.: МАУП, 2002. – 200 с.
4. Кузьмін О.Є., Мельник О.Г. Теоретичні та прикладні засади менеджменту: навч. посібник. – 2-ге вид. [перероб. і доп.]. – Львів: НУ "Львівська політехніка", "Інтелект-Захід", 2003. – 352 с.